

ZTRACENI V PŘEKLADU - Sám sobě překladatelem (od Roberta Novotného)

Žádný překladatel se neobejde bez kvalitního redaktora. Pro konečnou podobu textu je životně důležitý onen druhý pár očí, které si všimnou toho, co nevidí oko překladatelovo. Ten je totiž s textem bytostně spojen, je jím oslněn a nedokáže se na něj podívat s patřičným kritickým odstupem. Podobný odstup by zřejmě měl existovat i mezi textem originálu a překladem. Jinými slovy: autorem a překladatelem by neměl být jeden a týž člověk.

Milan Kundera hraje se svými českými čtenáři prapodivnou hru na schovávanou. Své knihy pouští na zdejší trh po troškách a liknavost při vydávání českých převodů děl napsaných francouzsky rád vysvětluje obavami z toho, jaký osud by jeho textům připravili překladatelé. Proto si tu a tam pár drobtů ze svého díla přeloží do češtiny sám. V roce 2006 tak vyšla knížka *Nechovejte se tu jako doma, přáteli*. Výsledek je zoufalý.

Už několik prvních stran by mohlo posloužit jako katalog všech obvyklých banálních chyb, které jsou vizitkou špatných překladatelů. Knihu jako celek by pak mohli s prospěchem používat jako přehlednou odstrašující příručku při výuce literárního překladu v seminářích na téma *Jak se překládat nemá*.

Namátkou několik příkladů: Vytýkací konstrukce jako „Kdo mě zajímá, je romanopisec“ (s. 9) či „To, co charakterizuje životopisy slavných lidí, je, že chtěli být slavní“ (s. 16) jsou klopotné a hlavně zbytečné, protože čeština elegantně řeší takové situace pomocí slovosledu: Mě zajímá romanopisec. Životopisy slavných lidí charakterizuje to, že chtěli být slavní.

Najdeme tu i chybné předložkové vazby jako „Hudba a poezie mají společnou přednost před malířstvím: svůj lyrismus...“ (s. 10). Kupříkladu chodec může mít na přechodu přednost (tj. přednostní právo) *před* automobilem, avšak hudba a poezie mohou mít pouze přednost (tj. výhodu) *oproti*, popř. *vůči* malířství.

Jeden z tragických vrcholů knihy pak představuje výraz „... rebelují se (rebelové) proti“ (s. 15). Zde si člověk musí vybrat. Trvá-li na zvrtném zájmenu, může se jen po česku bouřit. Ale chce-li být nóbl a stůj co stůj u toho potřebuje mít cizí slovo, pak se musí obejít bez zvrtného zájmena. „Rebelovat se“, to v češtině opravdu nelze.

Nemluvě o nadbytečném užívání trpného rodu. Či o tom, že Kundera důsledně a z vysoka kašle na aktuální členění české věty a že snad každá druhá věta v knize má vadný slovosled, poněvadž v ní zůstal ten francouzský.

Překladatele zkrátka mnohdy původní text ovlivní natolik, že ztrácí soudnost a kompetenci ve svém vlastním jazyce. Je očarován jazykem originálu a jeho možnostmi a myslí si, že přesně tak to musí jít i v jazyce, do něhož překládá. Ale ono to bohužel často nejde, jakkoli by překladatel chtěl. Po několikerém přečtení svého textu se zpravidla vrátí na zem a uvědomí si to sám. Text zmíněné Kunderovy knihy však připomíná první a velice hrubou verzi překladu, která měla sloužit jako východisko pro další práci. Jakýmsi nedopatřením se však stalo, že tato verze spatřila světlo světa.

Pokud překladatel k poznání chyb nedospěje, pak jsou tu redaktor a nakladatelství, aby mu to vysvětlili. Překladatel má samozřejmě právo hájit svá řešení a trvat na tom, že musí být po jeho vůli a že jinak to být nemůže a nesmí. Nakladatel by však měl umět najít odvalu, aby i sebeslavnějšího překladatele usměrnil. A v krajním případě jeho práci odmítl. Právě nakladatel totiž uvádí knihu do světa a nese za ni odpovědnost. A když už si překladatel za každou cenu chce udělat ostudu, může si knihu vždycky vydat vlastním nákladem.

Milan Kundera vydal ve vlastním překladu knihu *Nechovejte se tu jako doma, přáteli*. Výsledek je zoufalý.

Vyšlo v Lidových novinách v rubrice ZTRACENI V PŘEKLADU dne 7. června 2008.
www.lidovky.cz [http://www.lidovky.cz/]